EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 30.4.2020.
COM(2020) 162 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Ceturtais gada ziņojums par Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā

Satura rādītājs

Satura rādītājs 1
1. Ievads 2
1.1. Turcija un bēgļu krīze 2
1.2. ES reakcija uz krīzi un mehānisma izveide 3
2. Mehānisma darbība 4
3. Finansiālās spējas, finansējuma ilgums un veids 5
4. Plānošana 5
5. Mehānisma īstenošana 7
6. Uzraudzība un izvērtēšana 12
7. Revīzija 14
8. Komunikācija un atpazīstamība 14
9. Secinājumi un turpmākā rīcība 16

1. Ievads

Saskaņā ar 8. panta 1. punktu Komisijas 2015. gada 24. novembra Lēmumā[1] par Savienības un dalībvalstu rīcības koordināciju, izmantojot koordinācijas mehānismu ("Lēmums"), Komisija regulāri informē Eiropas Parlamentu un Padomi par Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā (turpmāk "mehānisms") īstenošanu. Lēmuma 8. panta 2. punkts paredz, ka Komisija katru gadu sniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par mehānisma īstenošanu. Pirmais gada ziņojums par mehānismu tika publicēts 2017. gada martā[2]. Tajā ir aprakstīta mehānisma funkcionēšana, pirmās darbības, kas veiktas tā īstenošanai, uzraudzība, izvērtēšanas sistēma, kā arī ar to saistītie komunikācijas pasākumi. Otrais un trešais ziņojums tika publicēts attiecīgi 2018. gada martā[3] un 2019. aprīlī[4].

Šā ceturtā ziņojuma termiņš ir 2020. gada februāra beigas. Tāpēc tajā nav iekļautas 2020. gada marta norises, kuras tiks aplūkotas nākamā gada ziņojumā.

1.1. Turcija un bēgļu krīze

Sava ģeogrāfiskā izvietojuma dēļ Turcija ir būtiska uzņemšanas un tranzīta valsts bēgļiem un migrantiem. Pēc nepieredzēta cilvēku skaita ierašanās Turcijā, kā galvenais iemesls ir konflikti Sīrijā un Irākā, valstī ir uzņemti vairāk nekā 4 miljoni bēgļu, kas ir lielākais skaits pasaulē. To vidū ir 3,6 miljoni reģistrētu Sīrijas bēgļu[5] un 370 000 reģistrētu bēgļu un patvēruma meklētāju galvenokārt no Afganistānas, Irākas, Irānas un Somālijas[6, 7]. Lai gan Turcija turpina rādīt priekšzīmīgus centienus, uzņemot, atbalstot un izmitinot lielu skaitu bēgļu un migrantu, šis skaits ir atstājis būtisku ietekmi uz uzņēmējkopienām. Ieilgusī Sīrijas bēgļu pārvietotība Turcijā rada sociālās kohēzijas problēmas starp bēgļiem, migrantiem un uzņēmējkopienām.

Turcija turpina veikt būtiskus pasākumus, lai uzņemtu gandrīz četrus miljonus bēgļu un risinātu viņu vajadzības. Turcija atkārtoti paudusi apņemšanos īstenot ES un Turcijas 2016. gada marta paziņojumu[8], un tai bijusi būtiska nozīme migrācijas plūsmu efektīvas pārvaldības nodrošināšanā Vidusjūras austrumdaļas maršrutā. Lai gan 2019. gadā pieauga neatbilstīga migrācija no Turcijas, Paziņojums turpināja nodrošināt konkrētus rezultātus, samazinot neatbilstīgo un bīstamo robežas šķērsošanas gadījumu skaitu un glābjot cilvēku dzīvību Egejas jūrā.

---

[1] Komisijas 2015. gada 24. novembra Lēmums C(2015) 9500 par Savienības un dalībvalstu rīcības koordināciju, izmantojot koordinācijas mehānismu "Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijai", kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2016. gada 10. februāra Lēmumu C(2016) 855.

[2] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/170302_facility_for_refugees_in_turkey_first_annual_report.pdf.

[3] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/14032018_facility_for_refugees_in_turkey_second_annual_report.pdf.

[4] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/com_2019_174_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_1016762.pdf.

[5] Līdz 2019. gada 31. decembrim reģistrēti 3 576 370 "sīriešu, kuriem piemērota pagaidu aizsardzība"; avots — Turcijas Migrācijas pārvaldības ģenerāldirektorāts: https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27.

[6] https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-turkey-stats.

[7] Turcijas patvēruma sistēmas specifiskums ir saistīts ar faktu, ka valsts ir parakstījusi 1951. gada Ženēvas Konvencijas 1967. gada Ņujorkas protokolu ar atrunu. Attiecīgi lielākā daļa bēgļu Turcijā nevar pieteikties pilntiesīga bēgļa statusam, bet gan tikai "bēgļa statusam ar nosacījumiem", kas, ja tiek piešķirts, ļauj uzturēties valstī tikai līdz brīdim, kad atzītais bēglis tiek "pārmitināts uz trešo valsti".

[8] http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

1.2. ES reakcija uz krīzi un mehānisma izveide

2015. gadā Eiropas Savienība un tās dalībvalstis nolēma palielināt savas politiskās un finanšu saistības, lai atbalstītu Turcijas centienus uzņemt bēgļus. Atbildot uz ES dalībvalstu aicinājumu piešķirt būtisku papildu finansējumu bēgļu atbalstam Turcijā, Komisija ar savu 2015. gada 24. novembra lēmumu, kas grozīts 2016. gada 10. februārī[9] un vēlreiz 2018. gada 14. martā un 24. jūlijā, izveidoja Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā. Mehānisms koordinē to resursu piešķiršanu, kas darīti pieejami no ES budžeta un dalībvalstu papildu iemaksām, kuras ietvertas ES budžetā kā ārējie piešķirtie ieņēmumi. Dalībvalstis uzņēmās politiskas saistības veikt valsts iemaksas saskaņā ar Kopējo vienošanos starp ES dalībvalstīm un Eiropas Komisiju, ko dalībvalstu valdību pārstāvji pieņēma 2016. gada 3. februārī un atjaunināja, kad tika noslēgta vienošanās par mehānisma otro maksājumu daļu[10]. Kopējā vienošanās paredzēja arī nosacījumu sistēmu. Pirmajai mehānisma maksājumu daļai (2016.–2017. gadam) tika piešķirti pavisam 3 miljardi EUR. 3 miljardi EUR tika darīti pieejami papildus 345 miljoniem EUR[11], ko Komisija jau bija piešķīrusi Turcijai, reaģējot uz Sīrijas bēgļu krīzi pirms mehānisma darbības sākuma, un šī summa papildināja dalībvalstu divpusējo atbalstu[12]. Mehānisma otrajai maksājumu daļai (2018.–2019. gadam) tika darīti pieejami vēl 3 miljardi EUR, tādējādi kopējā mehānisma summa sasniedza 6 miljardus EUR. Mehānisms sāka darboties 2016. gada 17. februārī ar pirmo mehānisma koordinācijas komitejas sanāksmi. Pēc šīs sanāksmes Komisija drīz sāka slēgt līgumus par pirmajiem mehānisma projektiem.

ES un Turcijas valstu un valdību vadītāji 2016. gada 18. martā vēlreiz apliecināja savu apņemšanos īstenot kopīgo rīcības plānu un vienojās par turpmākiem pasākumiem, kuru mērķis ir stiprināt Turcijas un ES attiecības un risināt migrācijas krīzi[13]. Turcija un Eiropas Savienība atzina, ka ir vajadzīgi turpmāki ātri un apņēmīgi pasākumi. Precīzāk, 2016. gada 18. marta ES un Turcijas paziņojumā (turpmāk "Paziņojums") cita starpā bija pausts aicinājums izbeigt neatbilstīgo migrāciju no Turcijas uz ES, izjaucot cilvēku kontrabandistu darbības modeli un piedāvājot migrantiem alternatīvu riskēšanai ar dzīvību, un paātrināt mehānisma īstenošanu.

2019. gadā joprojām bija ļoti svarīgi īstenot Paziņojumu, lai nodrošinātu, ka ES un Turcija efektīvi un kopīgi risina migrācijas problēmas. Lai gan 2019. gadā pieauga neatbilstīga migrācija no Turcijas, Paziņojums turpināja nodrošināt konkrētus rezultātus, samazinot neatbilstīgo un bīstamo robežas šķērsošanas gadījumu skaitu un glābjot cilvēku dzīvību Egejas jūrā.

2019. gadā kopējais no Turcijas ES ieceļojušo personu skaits bija 83 333, 2018. gadā — 56 560 (pieaugums par 47 %). Vairums ieceļojušo personu tika reģistrētas Grieķijā. 2019. gadā Grieķijā pa jūru un sauszemi ieradās pavisam 73 626 personas, kas ir par 54 % vairāk nekā 2018. gadā (47 915). 2019. gadā tādu personu skaits, kas ieradās pa sauszemi (13 456), samazinājās par 15 %, bet pa jūru ieradušos cilvēku skaits (60 151) palielinājās par 87 %, salīdzinot ar 2018. gadu. Tomēr kopējais

[9] Komisijas 2016. gada 10. februāra Lēmums C(2016) 60/03 par Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā, ar ko groza Komisijas 2015. gada 24. novembra Lēmumu C(2015) 9500.

[10] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf.

[11] Finansējums, kas piešķirts 2013.–2015. gadā no dažādiem ārējiem finansēšanas instrumentiem, proti, Humānās palīdzības instrumenta (*HUMA*), Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (*IPA*) un Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta (*IcSP*), arī vairākām darbībām, kuras īstenoja ES Trasta fonds reaģēšanai uz krīzi Sīrijā (ESTF).

[12] Kopš krīzes sākuma ES ir piesaistījusi visus tās rīcībā esošos politiskos un humānās palīdzības instrumentus, lai atbalstītu Sīrijas iedzīvotājus, kopā ar ES dalībvalstīm pavisam piešķirot 17 miljardus EUR humānajai, attīstības, ekonomiskajai un stabilizācijas palīdzībai.

[13] http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

neatbilstīgās migrācijas rādītājs 2019. gadā Vidusjūras austrumdaļas maršrutā joprojām ir ievērojami mazāks nekā to neatbilstīgo migrantu skaits, kas veica šo maršrutu 2015. gadā (885 386)[14].

Turpinājās pārmitināšana no Turcijas uz ES saskaņā ar Paziņojumā paredzēto "viens pret vienu" sistēmu[15]. Kopējais kopš 2016. gada 4. aprīļa saskaņā ar ES un Turcijas paziņojumu pārmitināto personu skaits (līdz 2019. gada decembrim) ir 25 560 personu (no tām 7020 personu pārmitinātas 2019. gadā), savukārt 1995 migranti ir atgriezti Turcijā saskaņā ar ES un Turcijas paziņojumu (no kuriem 189 migranti tika atgriezti 2019. gadā), un 601 migrants ir atgriezts saskaņā ar Grieķijas un Turcijas divpusējo protokolu. Brīvprātīgā humanitārās uzņemšanas shēma ir vēl viena vienkāršota pārmitināšanas shēma, kas paredzēta ES un Turcijas paziņojumā. 2017. gadā gan Turcija, gan ES dalībvalstis apstiprināja standarta operāciju procedūras minētajai shēmai. ES un Turcijas paziņojumā ir noteikts, ka shēma tiks iedarbināta, tiklīdz neatbilstīga robežšķērsošana starp Turciju un ES būs beigusies vai vismaz būtiski un ilgtspējīgi samazinājusies. Komisija ir pastāvīgi mudinājusi dalībvalstis iedarbināt brīvprātīgo humanitārās uzņemšanas shēmu.

2. Mehānisma darbība

Mehānisms ir koordinācijas mehānisms, kas ļauj ātri, lietderīgi un efektīvi mobilizēt ES palīdzību bēgļiem Turcijā. Mehānisms nodrošina esošo ES finanšu instrumentu optimālu izmantošanu, kas izpaužas kā humānā un/vai attīstības palīdzība, lai visaptveroši un saskaņoti risinātu bēgļu un uzņēmējkopienu vajadzības[16].

Mehānisma koordinācijas komiteja sniedz stratēģiskas norādes par prioritātēm, atbalstāmo darbību veidu, piešķiramajām summām un izmantojamajiem finanšu instrumentiem, kā arī vajadzības gadījumā par nosacījumiem, kas attiecas uz Turcijas saistību izpildi 2015. gada 29. novembra ES un Turcijas kopīgā rīcības plāna[17] (turpmāk "Kopīgais rīcības plāns") ietvaros. 2019. gadā, kas bija mehānisma īstenošanas ceturtais gads, notika divas koordinācijas komitejas sanāksmes: 17. maijā un 9. decembrī.

Mehānisma īstenošanas pamatprincipi ir ātrums, efektivitāte un lietderība, bet tajā pašā laikā arī pareiza finanšu pārvaldība. Ir svarīgi arī, lai mehānisma intervences pasākumi būtu ilgtspējīgi un Turcijas iestādes būtu par tiem līdzatbildīgas. Palīdzības prioritārās jomas ir noteiktas, balstoties uz vajadzību visaptverošu un neatkarīgu izvērtējumu[18], īpašu uzmanību pievēršot neaizsargātām grupām. Vajadzību izvērtējums tika atjaunināts 2018. gadā[19].

Mehānisms koordinē finansējumu no šādiem ārējās finansēšanas instrumentiem[20]: humānās palīdzības[21], Eiropas kaimiņattiecību instrumenta[22], attīstības sadarbības instrumenta[23],

[14] *Frontex*: https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/.
[15] Saskaņā ar ES un Turcijas paziņojumu par katru sīrieti, kas no Grieķijas salām atgriežas Turcijā, no Turcijas uz ES tiek pārmitināts cits sīrietis, ņemot vērā ANO neaizsargātības kritērijus.
[16] Komisijas 2015. gada 24. novembra Lēmuma C(2015) 9500 2. pants "Mehānisma mērķi".
[17] Skatīt 5. panta 1. punktu Komisijas Lēmumā C(2015) 9500, kas grozīts ar Komisijas Lēmumu C(2016) 855.
[18] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2016_needs_assessment_.pdf.
[19] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf.
[20] Eiropas kaimiņattiecību instrumenta un attīstības sadarbības instrumenta (ASI) iemaksas tika attiecīgi pārnestas uz Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu un ES trasta fondu un īstenotas to ietvaros. Būtībā visi mehānisma ieguldījumi ES trasta fondā (no *IPA* un mazāk — no ASI) tika īstenoti kā cita, nevis humānā palīdzība.
[21] Padomes Regula (EK) Nr. 1257/96 par humāno palīdzību, OV L 163, 2.7.1996., 1. lpp.
[22] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 232/2014, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu, OV L 77, 15.3.2014., 27. lpp.

Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (*IPA*)[24] un Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta[25]. Pasākumus, ko finansē no Savienības budžeta, īsteno saskaņā ar tās finanšu noteikumiem, ko piemēro gan tiešajai, gan netiešajai pārvaldībai.

Palīdzības īstenošanas priekšnoteikums ir tāds, ka Turcijai ir stingri jāievēro apņemšanās, kas paredzētas Kopīgajā rīcības plānā, un Paziņojums.

3. Finansiālās spējas, finansējuma ilgums un veids

Kopējais mehānisma koordinētais budžets ir 6 miljardi EUR, ko piešķir divās maksājumu daļās. Pirmās maksājumu daļas projekti tiek īstenoti ne vēlāk kā līdz 2021. gada vidum, savukārt otrās maksājumu daļas projekti — ne vēlāk kā līdz 2025. gada vidum (vairums projektu tiks pabeigti agrāk). Visi abu maksājumu daļu darbības līdzekļi ir piešķirti.

Pirmā maksājumu daļa bija 3 miljardi EUR, no kuriem 1 miljards EUR tika piešķirts no ES budžeta, bet 2 miljardi EUR — no dalībvalstu finansējuma[26]. Arī otrā maksājumu daļa bija 3 miljardi EUR, no kuriem ES budžets nodrošināja 2 miljardus EUR, bet dalībvalstis — 1 miljardu EUR[27].

Kas attiecas uz ES budžeta līdzekļiem, no 1 miljarda EUR, kas 2016.–2017. gadam tika piešķirts no ES budžeta, 2016. gadā tika izmantoti 250 miljoni EUR, bet 2017. gadā — 750 miljoni EUR. No 2 miljardiem EUR, kas 2018.–2019. gadam piešķirti no ES budžeta, 2018. gadā tika izmantoti 550 miljoni EUR, bet atlikusī daļa tika izmantota 2019. gadā.

Kas attiecas uz dalībvalstu iemaksām, pirmajai maksājumu daļai dalībvalstis 2016. gadā mehānismā ieguldīja 677 miljonus EUR, 2017. gadā — 847 miljonus EUR, 2018. gadā — 396 miljonus EUR un 2019. gadā — 80 miljonus EUR. Otrajā maksājumu daļā dalībvalstis 2018. gadā ieguldīja 68 miljonus EUR, 2019. gadā — 202 miljonus EUR, savukārt atlikušos maksājumus ir plānots veikt līdz 2023. gadam. Dalībvalstis veic iemaksas tieši ES budžetā kā ārējos piešķirtos ieņēmumus saskaņā ar Finanšu regulas 21. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) punktu, un iemaksas tiek iedalītas Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta un humānās palīdzības budžeta pozīcijās.

Proporcija, kādā dalībvalstis veic iemaksas *mehānismā*, joprojām ir pietiekami atbilstoša proporcijai, kādā šo iemaksu veidotais finansējums tiek izmaksāts *no mehānisma*.

4. Plānošana

Atjauninātajā vajadzību izvērtējuma[28] ziņojumā tika noteiktas prioritārās vajadzības un atlikušās nepilnības bēgļu jautājuma risināšanā, kā arī sniegti vērtīgi norādījumi mehānisma otrās maksājumu daļas plānošanai. Tajā tika secināts, ka svarīgākās jomas, kam jāpievērš uzmanība, joprojām ir aizsardzība, pamatvajadzības un iztika, veselības aprūpe, izglītība un pašvaldību infrastruktūra.

---

[23] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 233/2014, ar ko izveido finanšu instrumentu sadarbībai attīstības jomā, OV L 77, 15.3.2014., 44. lpp.

[24] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 231/2014, ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu, OV L 77, 15.3.2014., 11. lpp.

[25] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 230/2014, ar ko izveido stabilitātes un miera veicināšanas instrumentu, OV L 77, 15.3.2014., 1. lpp.

[26] Kopējais dalībvalstu ieguldījuma sadalījums ir pieejams šādā saitē: http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/.

[27] https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

[28] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf.

Atjauninātajā stratēģiskajā koncepcijā[29] ir izklāstīts mehānisma otrās maksājumu daļas plānošanas un īstenošanas stratēģiskais satvars, īpašu uzmanību pievēršot iekļaušanai un pašapgādei kā galvenajiem mērķiem. Koncepcijā tika apstiprināta nepieciešamība pēc valdības, attīstības un humānās palīdzības instrumentu ciešas sadarbības, lai identificētu ilgtspējīgākus un noturīgākus risinājumus ieilgušas krīzes apstākļos un laikposmam pēc mehānisma darbības beigām un 6 miljardu EUR izmaksas. Minētais liecina par stratēģisku pārvirzi mehānisma ietvaros no humānās palīdzības uz attīstības palīdzību. Īpaša uzmanība tiek pievērsta ilgtspējīga sociāli ekonomiskā atbalsta un iztikas gūšanas iespēju nodrošināšanai, kā arī uzņēmējkopienu spējas izmitināt bēgļus stiprināšanai, vienlaikus atbalstot sociālo kohēziju. Turcijas iestādes un Komisija strādās, lai nodrošinātu mehānisma projektu ilgtspēju pēc mehānisma beigām. Turklāt Turcijas valsts sistēmai vajadzēs būt gatavai pārņemt mehānisma palīdzības īstenošanu, lai nodrošinātu ilgtspējīgus risinājumus un taisnīgu piekļuvi tiesībām un pakalpojumiem.

Otrās maksājumu daļas plānošanas mērķis ir ņemt vērā ieteikumus, kas pausti 2018. gada novembrī pieņemtajā Eiropas Revīzijas palātas īpašajā ziņojumā par mehānismu[30] (skatīt arī sadaļu "Revīzija"). Palāta īpaši uzsvēra, ka nepieciešama kopīga stratēģija, lai mobilizētu mehānisma humānās palīdzības un attīstības virzienus, sagatavotos mehānisma nodrošinātās finansēšanas pārejai uz valsts iestādēm un nodrošinātu mehānisma panākto rezultātu ilgtspēju arī pēc mehānisma beigām.

Pēc atbalsta, kas 2019. gada maijā tika saņemts no koordinācijas komitejas, un pozitīvā atzinuma, kas jūlijā tika saņemts *IPA* vadības komitejā, Komisija pieņēma īpašu pasākumu veselības, aizsardzības, sociāli ekonomiskā atbalsta un pašvaldību infrastruktūras jomā pavisam 1,41 miljarda EUR apmērā[31], ko finansē mehānisma attīstības virziena ietvaros. Tad Komisija varēja sākt sarunas par vairākām darbībām, kuras finansēs no otrās maksājumu daļas (skatīt katras prioritārās jomas aprakstu turpmāk tekstā). Tas papildināja 2018. gada jūlijā Komisijas pieņemto un 2018. gada decembrī grozīto īpašo pasākumu izglītības jomā pavisam 500 miljonu EUR[32] apmērā, kas arī īstenojams mehānisma attīstības virziena ietvaros.

IPA vadības komiteja 2019. gada oktobrī sniedza pozitīvu atzinumu par mehānisma atbalsta pasākumu, kas paredzēts ar uzraudzību un izvērtēšanu, revīziju un komunikāciju saistīto intervences pasākumu turpināšanai. Pasākums tika oficiāli pieņemts 2019. gada novembrī, un tā apmērs bija 11,34 miljoni EUR. Tam vajadzētu nodrošināt pirmās maksājumu daļas finansētā atbalsta pasākuma darbību turpināšanu, lai ietvertu arī projektus, kas plānoti un īstenoti otrās maksājumu daļas ietvaros.

Mehānisma humānās palīdzības virzienā visi 2018. gada humānās palīdzības īstenošanas plāna (*HIP*) līdzekļi 50 miljonu EUR apmērā tika piešķirti un par tiem tika noslēgti līgumi 10 projektos, kas aptver darbības veselības un aizsardzības jomā. Humānās palīdzības līdzekļu atlikums 991,88 miljonu EUR apmērā[33] tika piešķirts saskaņā ar 2019. gada *HIP*, un par 972 miljoniem EUR jau ir noslēgti līgumi,

[29] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_facility_strategic_concept_note.pdf.
[30] Revīzijas palātas ziņojums: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LV.pdf.
[31] Komisijas 2019. gada 18. jūlija Īstenošanas lēmums par īpaša pasākuma pieņemšanu veselības, aizsardzības, sociāli ekonomiskā atbalsta un pašvaldību infrastruktūras jomā Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā ietvaros (*Commission Implementing Decision of 18.7.2019 on the adoption of a special measure on health, protection, socio-economic support and municipal infrastructure under the Facility for Refugees in Turkey*), Brisele, 18.7.2019., C(2019) 5454 final.
[32] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/amendment_c_2018_8254_f1_commission_implementing_decision_en_v3_p1_1001796.pdf.
[33] Atlikušie humānās palīdzības līdzekļi ir paredzēti administratīvām un atbalsta izmaksām, kas nav iekļautas *HIP*.

to skaitā līgums par pašreizējā Ārkārtas sociālās drošības tīkla (*ESSN 2*) pagarināšanu un jauns līgums par *ESSN 3*, kura īstenošana būtu jāsāk 2020. gada aprīlī. Atlikusī summa 19,50 miljonu EUR apmērā tika paredzēta kā rezerve, lai vajadzības gadījumā finansētu reaģēšanas pasākumus, ja no Sīrijas ieplūstu jauni bēgļi. Tā kā 2019. gadā rezerve netika izmantota, par šo summu būtu jānoslēdz līgumi 2020. gada pirmajos mēnešos. Ar to būtu jābeidz otrās maksājumu daļas plānošana.

Līdz 2019. gada 31. decembrim Komisija ir piešķīrusi visus mehānisma darbības līdzekļus; no pavisam 6 miljardiem EUR līgumi ir noslēgti par 4,7 miljardiem EUR, no kuriem 3,2 miljardi EUR ir izmaksāti.

5. Mehānisma īstenošana

Mehānisms tiek īstenots kā humānā un attīstības palīdzība. Šiem virzieniem pirmajā maksājumu daļā tika piešķirti attiecīgi aptuveni 1,4 miljardi EUR un 1,6 miljardi EUR. Ņemot vērā to, ka Sīrijas krīze ir ieilgusi, otrās maksājumu daļas ietvaros intervences pasākumi arvien vairāk ir vērsti uz sociāli ekonomiskā atbalsta pasākumiem un iztikas gūšanas iespēju radīšanu. Otrajā maksājumu daļā 1,04 miljardi EUR ir piešķirti humānajai palīdzībai, bet 1,9 miljardi EUR — attīstības palīdzībai.

Visā mehānismā humānās un attīstības palīdzības sadalījums ir šāds:

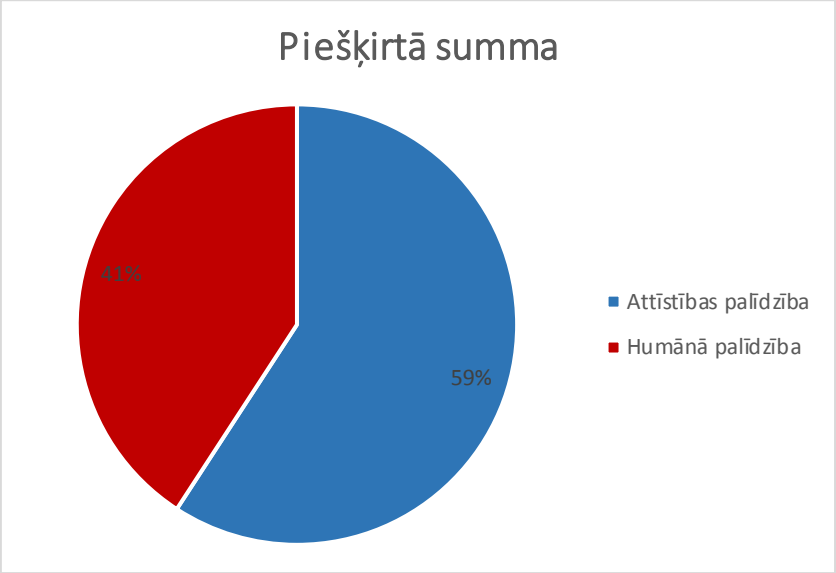

Pilnīga informācija sniegta projektu tabulā tiešsaistē[34].

Svarīgi norādīt, ka mehānisma ietvaros sniegtās palīdzības pamatā ir projekti. Izmaksāšana ir lielā mērā atkarīga no progresa līgumu slēgšanā un mehānisma intervences pasākumu īstenošanā.

Īpaša uzmanība tiek pievērsta tiem bēgļiem un patvēruma meklētājiem, kas nav no Sīrijas. Mehānisma intervences pasākumi vienmēr ir vērsti uz to, lai iesaistītu vietējās kopienas, kuras uzņem bēgļus.

Humānā palīdzība nodrošina atbalstu visneaizsargātākajiem bēgļiem, sniedzot paredzamu un cilvēka cienīgu atbalstu, ar ko var risināt pamatvajadzības un nodrošināt aizsardzību. Ar to arī cenšas novērst trūkumus pakalpojumu sniegšanā, izmantojot specializētas aģentūras un partnerus veselības un izglītības jomā ārkārtas situācijās. ES humānā palīdzība balstās uz 2007. gada Eiropas konsensu par humāno palīdzību[35], kurā noteikts, ka ES kā humānās palīdzības sniedzēja ievēro humānās palīdzības

[34] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_table.pdf.
[35] Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju kopīgais paziņojums.

principus — cilvēcību, neitralitāti, objektivitāti un neatkarību, kā tas noteikts LESD 214. pantā un Humānās palīdzības regulā (Regula (EK) Nr. 1257/96)[36, 37].

Mehānisma humānās palīdzības virzienā kopā ar 19 partneriem ir īstenoti pavisam 64 projekti gan mehānisma pirmās, gan otrās maksājumu daļas ietvaros. Šo projektu mērķis ir segt Turcijā esošo visneaizsargātāko bēgļu pamatvajadzības, nodrošināt viņiem aizsardzību, izglītību un veselības aprūpi. Visi pirmās maksājumu daļas līgumi ir pabeigti, izņemot piecus projektus, kas beigsies 2020. gadā. Pirmās maksājumu daļas ietvaros humānajai palīdzībai tika piešķirti aptuveni 1,4 miljardi EUR un par tiem tika noslēgti līgumi, bet 1,3 miljardi EUR tika izmaksāti, savukārt otrās maksājumu daļas ietvaros ir noslēgti līgumi par 1,022 miljardiem EUR un līdz 2019. gada 31. decembrim tika izmaksāti 590 miljoni EUR.

Attīstības palīdzība sniedz atbalstu ilgāka termiņa vajadzībām bēgļu veselības aprūpes, izglītības un sociāli ekonomiskās attīstības jomā, jo īpaši attiecībā uz piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem un iztikas gūšanas iespējām, kā arī pašvaldības infrastruktūrai. Tā ir vērsta arī uz neaizsargātām grupām, un tās intervences pasākumi ietver dzimumu aspektu, piemēram, to mērķis ir pasargāt sievietes un meitenes pret seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību un uzlabot seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pieejamību.

Mehānisma attīstības virzienā turpinās to 26 projektu īstenošana, par kuriem līgumi noslēgti pirmās maksājumu daļas ietvaros, un ir sasniegts atzīstams progress. 15 no šiem projektiem tiek īstenoti ES Reģionālā trasta fonda reaģēšanai uz krīzi Sīrijā (ESTF) ietvaros pavisam 293 miljonu EUR apmērā, kas papildina piešķīrumu, kurš tiek pārvaldīts tieši ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta starpniecību[38].

Īstenošanas partneriem jau ir izmaksāti 1,59 miljardi EUR no kopējiem 1,6 miljardiem EUR, kas attīstības palīdzībai tika piešķirti pirmajā maksājumu daļā[39]. Mehānisma otrās maksājumu daļas ietvaros līgumi ir noslēgti par vairāk nekā 700 miljoniem EUR un 165 miljoni EUR jau ir izmaksāti.

Progress abu mehānisma maksājumu daļu finansētās palīdzības plānošanā un īstenošanā pa prioritārajām jomām ir izklāstīts tālāk.

Izglītība

Mehānisma humānās palīdzības virzienā turpinās ar nosacījumiem pamatotu naudas pārvedumu izglītībai (*CCTE*) veiksmīga īstenošana. *CCTE* atbalsta bērnu bēgļu uzņemšanu skolās un skolas apmeklēšanu, katru otro mēnesi nodrošinot bēgļu ģimenēm maksājumus ar nosacījumu, ka skolēni regulāri apmeklē skolu. *CCTE 2*, kas līdz 2019. gada beigām bija atbalstījis vairāk nekā 500 000 bērnu bēgļu, darbosies līdz 2020. gada oktobrim. Ar humānās palīdzības finansējumu mehānisma pirmās un otrās maksājumu daļas ietvaros ir atbalstīta arī neformālā izglītība un bērnu uzņemšana ārpusskolas nodarbībās. Tādējādi izglītībai ārkārtas situācijās ir atvēlēti vairāk nekā 180 miljoni EUR.

[36] Padomes 1996. gada 20. jūnija Regula (EK) Nr. 1257/96 par humāno palīdzību.

[37] Eiropas Komisijas humānās palīdzības pamatā ir ikgadēji valstu humānās palīdzības īstenošanas plāni (*HIP*). Komisijas un tās partneru sadarbību humānās palīdzības jomā regulē Komisijas finanšu un administratīvie pamatnolīgumi ar starptautiskām organizācijām un partnerattiecību pamatnolīgumi ar nevalstiskajām organizācijām.

[38] Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta līdzekļus mehānisma ietvaros pārvalda saskaņā ar ārējās darbības noteikumiem, kas ietverti Finanšu regulas otrās daļas IV sadaļā un tās piemērošanas noteikumos.

[39] Šajā summā ietverti arī līdzekļi, kas izmaksāti projektos, kurus īsteno ES Reģionālais trasta fonds reaģēšanai uz krīzi Sīrijā, bet kas vēl nav segti no ES budžeta.

Kas attiecas uz attīstības palīdzību, pirmā tiešā dotācija Valsts izglītības ministrijai[40], lai palielinātu Sīrijas bērnu integrāciju un piekļuvi kvalitatīvai izglītībai, beidzās 2019. gada maijā, bet attīstības palīdzība turpinās *PIKTES II*[41] ietvaros ar 400 miljonu EUR lielu budžetu. Īstenošanai vajadzētu ilgt līdz 2021. gada decembrim. *PICTES* ietvaros ir nodarbināti vairāk nekā 4000 turku valodas pasniedzēju, lai mācītu valodu vairāk nekā 230 000 bērnu, un vairāk nekā 52 000 skolēnu apgūst iekavēto un piedalās papildu apmācībās. Kopējais apmācīto izglītības darbinieku skaits 2019. gada jūnijā bija pārsniedzis 170 000. Apmēram 5000 darbinieku tika atbalstīti ar algām vai piemaksām. *PIKTES II* ietvaros mehānisms turpina palielināt Sīrijas skolēnu iesaistīšanos izglītībā un uzlabot izglītības iestāžu un darbinieku darbības spējas, kā arī izglītības kvalitāti.

Pirmās maksājumu daļas ietvaros turpinās divi projekti no sešiem, ko īsteno ES trasta fonda (ESTF) ietvaros par kopējo summu 120 miljoni EUR (kas galvenokārt attiecas uz profesionālo izglītību un apmācību (*PIA*) un augstāko izglītību), un tie būtu jāpabeidz līdz 2020. gadam.

Ir panākts būtisks progress skolu modernizācijā — vairāk nekā 900 skolu no 970 mērķa skolām tagad ir aprīkotas un atjaunotas. Sekmīgi turpinās skolu būvniecība, un 45 skolas jau ir uzbūvētas. Otrās maksājumu daļas ietvaros mehānisms nodrošina līdzekļus papildu izglītības infrastruktūrai 100 miljonu EUR apmērā. Pēc uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus, ko izsludināja ES delegācija Turcijā, augustā tika parakstīts līgums ar *KfW* par apmēram 10 pamatskolu un vidusskolu, 170 pirmsskolu un 1 valsts izglītības centra būvniecību. Turklāt ESTF ietvaros tiek īstenots tīras enerģijas projekts 40 miljonu EUR apmērā, kura mērķis ir piegādāt enerģiju skolām, uzbūvējot 2 saules enerģijas parkus un jumta paneļus 120 skolām.

Aizsardzība

Mehānisma humānās palīdzības virziens ir atbalstījis bēgļu reģistrēšanu un pārbaudi, lai legalizētu viņu statusu Turcijas Migrācijas pārvaldības ģenerāldirektorātā (*DGMM*)[42] un atvieglotu viņu piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem. Pirmajā maksājumu daļā šim mērķim, kas ietver aizsardzības integrēšanu, tika piešķirti gandrīz 185 miljoni EUR. Otrās maksājumu daļas ietvaros ir noslēgti līgumi par vairāk nekā 75 miljoniem EUR, lai atbalstītu bēgļu pastāvīgu reģistrēšanu un viņu statusa atjaunināšanu un turpinātu atvieglot viņu piekļuvi specializētiem aizsardzības pakalpojumiem, kā arī valdības sniegtajiem sociālajiem pakalpojumiem.

Attīstības virzienā, izmantojot ESTF, ir palīdzēts bēgļu uzņemšanā kopienu centros un neaizsargātu bēgļu tālākā nosūtīšanā uz attiecīgajiem dienestiem Turcijā. 2019. gada jūlijā tika pieņemts īpašais pasākums, un šā ziņojuma izstrādes laikā vēl turpinājās apspriedes par tiešu piešķīrumu Darba, ģimenes un sociālo pakalpojumu ministrijai 20 miljonu EUR apmērā, kuram vajadzētu uzlabot preventīvo un aizsargājošo sociālo pakalpojumu sniegšanu visneaizsargātākajiem bēgļiem un uzņēmējkopienas locekļiem.

Veselība

Tā kā veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu arvien vairāk atbalsta mehānisma attīstības virziens, otrās maksājumu daļas ietvaros humānās palīdzības partneri pašlaik sniedz ierobežotu skaitu mobilo pakalpojumu (lai reaģētu uz steidzamām primārās veselības aprūpes vajadzībām, arī seksuālās un reproduktīvās veselības jomā) un specializēto pakalpojumu, piemēram, garīgās veselības, psihosociālā atbalsta un fizioterapijas / fiziskās rehabilitācijas jomā. Paredzams, ka prioritārajā veselības jomā pilnīga pāreja uz attīstības plānošanu tiks pabeigta līdz 2020. gada beigām.

[40] Projekts saucas "*PICTES* — sīriešu bērnu integrācijas Turcijas izglītības sistēmā veicināšana".
[41] "Sīriešu bērnu integrācijas izglītības sistēmā veicināšana (*PIKTES*) II".
[42] Turcijas Iekšlietu ministrijas Migrācijas pārvaldības ģenerāldirektorāts.

Attīstības virzienā tiešā dotācija *SIHHAT*[43] Veselības ministrijai būtu jāīsteno līdz 2020. gada novembrim. Jau darbojas 176 migrantu veselības centri, un līdz 2019. gada beigām bija pieņemts darbā 3181 veselības aprūpes darbinieks. Projekta īstenošanas gaita ir apmierinoša, un ir gūti jūtami rezultāti šajā jomā. Ir nostiprināts *SIHHAT* projekta galvenais virziens, lai atvieglotu specializētus atbalsta pakalpojumus, piemēram, garīgās veselības un psihosociālā atbalsta, fiziskās terapijas un rehabilitācijas jomā, kā arī aizsardzības pakalpojumu (kas iepriekš tika atbalstīti humānās palīdzības virzienā) integrāciju migrantu veselības centros (MVC). Vienlaikus ESTF ietvaros tiek īstenots Pasaules Veselības organizācijas projekts, kas ietver atbalstu migrantu veselības apmācības centriem, Sīrijas medicīnas personāla apmācībai un Sīrijas ārstu un medmāsu sertifikācijai darbam MVC. Papildu dotāciju Veselības ministrijai (*SIHHAT 2*) 210 miljonu EUR apmērā būtu jāsāk īstenot 2020. gada vasarā, un notiek sarunas par līgumu. Tai būtu ne tikai jānodrošina pašreizējo veselības pakalpojumu turpināšana — tās mērķim vajadzētu arī būt stiprināt tādus specializētus pakalpojumus kā pakalpojumi reproduktīvās veselības, garīgās veselības un fiziskās rehabilitācijas jomā. Veselības infrastruktūra tiek atbalstīta arī ar slimnīcu būvniecību Kilisā un Hatajā. Pēc īpašā pasākuma pieņemšanas 2019. gada jūlijā ir piešķirti līdzekļi 90 miljonu EUR apmērā neliela apjoma papildu būvniecības darbiem un/vai veselības infrastruktūras atjaunošanai. Iepirkuma procedūra sāksies 2020. gadā.

Joprojām pastāv bažas par veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību bēgļiem ārpus viņu sākotnējās reģistrācijas vietas vai pārvietojoties — šādos gadījumos pieejamie pakalpojumi aprobežojas ar neatliekamās palīdzības pakalpojumiem un vakcīnām. Tas negatīvi ietekmē bēgļus, kuri pārvietojas, sezonas darbiniekus un bēgļus, kuri ir pārmitināti citās provincēs. Komisija cieši uzrauga politiskās izmaiņas, un tās mērķis ir ar mobilajiem *SIHHAT* veselības aprūpes pasākumiem sasniegt šīs problēmas skartos bēgļus.

Pašvaldību infrastruktūra

ESTF projektā, ko īsteno saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu (*UNDP*), notiek atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas infrastruktūras būvniecība Kilisā, Hatajā, Gaziantepā un Šanliurfā. Turklāt ir iegādāti ugunsdzēsības transportlīdzekļi un sniegta tehniskā palīdzība, lai palielinātu vietējo iestāžu spēju reaģēt ārkārtas situācijās. Pēc 2018. gada decembrī izsludinātā uzaicinājuma izteikt ieinteresētību tika provizoriski atlasīti vairāki projekti finansēšanai no otrās maksājumu daļas. Šie projekti ietver pasākumus, kas paredzēti, lai uzlabotu piekļuvi pašvaldības pakalpojumiem un to kvalitāti ūdensapgādes, notekūdeņu un cieto atkritumu apsaimniekošanas jomā bēgļu pieplūduma visvairāk skartajos apgabalos, kā arī mazāku atpūtas infrastruktūras komponentu, kas atbalsta sociālo kohēziju. Pirmais līgums ar *Agence Française de Développement* tika noslēgts 2019. gada decembrī, savukārt pašlaik notiek sarunas ar citiem īstenošanas partneriem.

Pamatvajadzības un sociāli ekonomiskais atbalsts

Šajā prioritārajā jomā intervences pasākumu mērķis ir nodrošināt atbalstu visneaizsargātāko bēgļu pamatvajadzībām un palielināt viņu izturību un pašapgādes spēju. Mērķis ir panākt, lai tie, kam ir nepieciešamās spējas un prasmes, varētu pāriet no atkarības no sociālās palīdzības shēmām uz lielāku neatkarību un iztikas iespējām.

Humānās sociālās palīdzības programma "Ārkārtas sociālās drošības tīkls" (*ESSN*) katru mēnesi piešķir neaizsargātiem bēgļiem naudas līdzekļus, ko viņi var tērēt bez ierobežojumiem un dažādiem

[43] *SIHHAT* nozīmē "Sīrijas iedzīvotāju, kuriem piemērota pagaidu aizsardzība, veselības stāvokļa uzlabošana un ar to saistītie pakalpojumi, ko sniedz Turcijas iestādes", un tā ir tieša dotācija Turcijas Veselības ministrijai 300 miljonu EUR apmērā, lai nodrošinātu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību bēgļiem.

mērķiem. Līdz 2019. gada decembrim tā bija devusi iespēju vairāk nekā 1,7 miljoniem neaizsargāto bēgļu nodrošināt pamatvajadzības. *ESSN* otrajam posmam vajadzētu ilgt līdz 2020. gada aprīlim, kad būtu jāsākas jaunam līgumam, kas noslēgts ar Starptautisko Sarkanā Krusta federāciju par 500 miljoniem EUR (*ESSN 3*). Tam būtu jādod iespēja sniegt atbalstu visneaizsargātākajiem bēgļiem līdz 2021. gada sākumam. Kopējā summa, kas piešķirta reaģēšanai uz pamatvajadzībām mehānisma humānās palīdzības virzienā, pārsniedz 1,8 miljardus EUR.

Ņemot vērā to, ka Sīrijas krīze ir ieilgusi, otrās maksājumu daļas ietvaros intervences pasākumi arvien vairāk ir vērsti uz sociāli ekonomiskā atbalsta pasākumiem un iztikas gūšanas iespēju radīšanu. Ziņojuma izstrādes laikā vēl notika sarunas par tiešu dotāciju Darba, ģimenes un sociālo pakalpojumu ministrijai, un šai dotācijai būtu jādod iespēja sniegt visneaizsargātākajiem bēgļiem atbalstu, kas ir salīdzināms ar sociālo palīdzību, kuru sniedz Turcijas sociālā nodrošinājuma sistēmas ietvaros. *ESSN* un tiešās dotācijas līdzāspastāvēšanai ir nepieciešama rūpīga koordinācija un īstenošanas kārtības plānošana, lai nodrošinātu sinerģiju, nepieļautu divkāršu finansēšanu un nodrošinātu pakāpenisku pāreju no humānās palīdzības uz attīstības palīdzību. Šiem pasākumiem būtu jānotiek vienlaikus ar sociāli ekonomiskā atbalsta projektu īstenošanu pirmās maksājumu daļas ietvaros pavisam vairāk nekā 185 miljonu EUR apmērā. Pasākumiem, to skaitā darba un karjeras konsultēšanai, apmācības programmām darba vietā un darba atļauju izsniegšanas procesa vienkāršošanai, būtu jāatbalsta gan Sīrijas bēgļi, gan uzņēmējkopienas. Mērķis ir palielināt viņu nodarbinātību un atvieglot piekļuvi darba tirgum. Pasaules Banka sadarbībā ar Turcijas Nodarbinātības aģentūru *İŞKUR* un Ģimenes, darba un sociālo pakalpojumu ministriju īsteno projektu 50 miljonu EUR apmērā. Turklāt sadarbībā ar Turcijas Mazās un vidējās rūpniecības attīstības organizāciju *KOSGEB* tiek piešķirtas nelielas dotācijas uzņēmējiem un sniegta uzņēmējdarbības apmācība gan Sīrijas bēgļu, gan uzņēmējkopienu jaunuzņēmumiem un esošajiem uzņēmējiem. Cits Pasaules Bankas īstenots projekts atbalsta sieviešu vadītas sociālās uzņēmējdarbības modeļa izstrādi un ieviešanu, lai nodrošinātu gan neaizsargātām Sīrijas bēglēm, gan Turcijas sievietēm ilgtspējīgu iespēju gūt ienākumus.

Otrās maksājumu daļas ietvaros pēc 2018. gada decembra uzaicinājuma izteikt ieinteresētību ir noteikti vairāki projekti, kuru īstenošanas struktūrām ir veikts pīlāru novērtējums, par kopējo summu 465 miljoni EUR. Plānoto darbību mērķis ir palielināt bēgļu un uzņēmējkopienu nodarbinātību un prasmju attīstību, uzlabot sniegtos pakalpojumus, kas saistīti ar profesionālo izglītību un apmācību, tirgus piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošanu, kā arī radīt labvēlīgu vidi uzņēmumu izaugsmei, reģistrācijai un paplašināšanai. Darbībām vajadzētu būt vērstām gan uz bēgļiem, gan uz uzņēmējkopienām, cenšoties stimulēt sociālo kohēziju un apkarot stereotipus, kas rada sociālo spriedzi. Līgumi par pirmajiem diviem projektiem tika parakstīti 2019. gada decembrī ar *Expertise France* un Starptautisko Migrācijas politikas attīstības centru (*ICMPD*).

Dzimumu līdztiesības aspekti mehānisma projektos

Komisija ir apņēmusies īstenot ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānu II (*GAP*) "Meiteņu un sieviešu dzīves pārveidošana, pateicoties ES ārējām attiecībām 2016.–2020. gadā", kura mērķis ir ES ārējā darbībā uzlabot dzimumu līdztiesību un nodrošināt pilnvērtīgas iespējas sievietēm. Šajā kontekstā sieviešu un meiteņu cilvēktiesību veicināšana, aizsardzība un īstenošana, dzimumu līdztiesība un sieviešu un meiteņu iespēju veicināšana ir visaptverošas ES prioritātes un mērķi, kas kalpo par pamatu Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā intervences pasākumiem.

Konkrētāk, mehānisma humānās palīdzības virzienu regulē *ECHO* 2013. gada dzimumpolitika "Dzimums humānajā palīdzībā: dažādas vajadzības, pielāgoti risinājumi" (*Gender in Humanitarian Aid: different needs, adapted response*). Tāpēc partneri tiek aicināti veikt dzimumaspekta analīzi programmas sākumā, pielāgot programmas struktūru un ieviešanu atbilstoši atšķirīgajiem dzimumu grupu riskiem un iespējām un ziņot par rezultātiem, izmantojot datus, kas sadalīti pēc dzimuma.

Tā dzimumu līdztiesības jautājumi tiek ņemti vērā visos mehānisma projektos un tiek integrēti. Mehānisma intervences pasākumi tiek veidoti tā, lai veicinātu vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu vīriešiem un sievietēm, zēniem un meitenēm. Lai to uzraudzītu, tiek vākti dati sadalījumā pēc dzimuma. Integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai tiek apvienota ar speciāliem pasākumiem, kas izstrādāti, lai nodrošinātu progresu šajā jomā. Mehānisms sadarbojas ar īstenošanas partneriem, kuriem ir liela pieredze šīs pieejas izmantošanā un spēja iesaistīties dialogā ar Turcijas varas iestādēm. To skaitā ir Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu fonds (*UNICEF*), ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas iestāde (*UN Women*) un Starptautiskā Darba organizācija (SDO).

Migrācijas pārvaldība

Šajā jomā no mehānisma pirmās maksājumu daļas tika finansēti divi projekti. Pirmais projekts sniedza ES atbalstu, lai palielinātu Turcijas Krasta apsardzes spējas veikt meklēšanas un glābšanas operācijas. 2018. gadā tika piegādātas 6 glābšanas laivas un 1081 Turcijas Krasta apsardzes darbinieks tika apmācīts humānās palīdzības standartu jautājumos. Otrais projekts atbalstīja ES un Turcijas paziņojuma īstenošanu, palīdzot *DGMM* pārvaldīt atgriešanos no ES un veikt ikdienas darbības 21 īpašajā aizturēšanas centrā. Mehānisms ir sedzis izmaksas, kas saistītas ar 369 sīriešu un 1605 citas valstspiederības personu atgriešanas (transportēšana, izmitināšana) pārvaldību, kā arī 750 cilvēkiem paredzēta īpašā aizturēšanas centra būvniecību. Projekts sedza medikamentu, pārtikas, higiēnas komplektu, apģērba, tālruņa karšu izmaksas neatbilstīgajiem migrantiem, kas aizturēti Turcijā un atgriezti no ES, kā arī īpašo aizturēšanas centru komunālo pakalpojumu izmaksas. Projekts finansēja arī algas 186 darbiniekiem, lai viņi sniegtu pakalpojumus migrantiem 21 īpašajā aizturēšanas centrā, to skaitā psihologiem (24), sociālajiem darbiniekiem (17), tulkiem (54), pārtikas inženieriem (15), tehniķiem (43) un autovadītājiem (33). Šis projekts beidzās 2019. gada decembrī. Šajā jomā otrajā maksājumu daļā nav paredzēts atsevišķs piešķīrums no budžeta.

6. Uzraudzība un izvērtēšana

Mehānisma uzraudzības un izvērtēšanas sistēma tika izstrādāta tā, lai to ieviestu pakāpeniski un pastāvīgi uzlabotu.

Rezultātu satvars

Mehānisma rezultātu satvars atspoguļo paša mehānisma stratēģisko satvaru, kā arī konkrētās darbības, kas tiek īstenotas mehānisma ietvaros, un to loģisko satvaru. Rezultātu satvars tika izstrādāts no 2016. gada augusta līdz 2017. gada martam, apspriežoties ar galvenajām ieinteresētajām personām, ieskaitot mehānisma koordinācijas komiteju un attiecīgās Turcijas iestādes un Komisijas dienestus. Pirmais projekts tika iesniegts koordinācijas komitejai 2017. gada martā, savukārt pārskatītā versija — 2018. gada novembrī.

Rezultātu satvara pārskatīšana turpinās, lai nodrošinātu, ka tas tiek atjaunināts un saskaņots ar atjauninātajām prioritārajām jomām saskaņā ar mehānisma otro maksājumu daļu. Galvenais mērķis ir nodrošināt mehānisma darbības rādītāju uzraudzību un rezultātu paziņošanu gan tiešo rezultātu, gan iznākumu līmenī. Pārskatītā rezultātu satvara galīgais projekts tika iesniegts koordinācijas komitejai 2019. gada decembrī.

Uzraudzība un ziņošana mehānisma līmenī

Uzraudzība mehānisma līmenī tika sākta 2017. gada pavasarī. Uzraudzības datus tiešo rezultātu līmenī rada īstenošanas partneri atbilstīgi savam pienākumam, kas paredzēts katrā līgumā. Pirmoreiz uzraudzības dati tika pieprasīti 2017. gada maijā, kam sekoja trīs ziņošanas cikli 2017. gadā.

Ziņošanas cikli turpinājās arī 2018. un 2019. gadā. Pamatojoties uz to, mehānisma uzraudzības ziņojumi tika publicēti divreiz gadā, un jaunākais no tiem ir par laikposmu līdz 2019. gada jūnijam[44].

Pirmie datu vākšanas cikli bija paredzēti kā rezultātu satvara tiešo rezultātu rādītāju izmēģinājuma posms. Tie bija svarīgi, jo ļāva īstenošanas partneriem iepazīties ar mehānisma uzraudzības un ziņošanas prasībām un pārbaudīt ierosināto rādītāju realizējamību. Ir svarīgi norādīt, ka līgumi par lielu daļu mehānisma darbību portfeļa tika noslēgti 2017. gada beigās un attiecīgo darbību īstenošana sākās 2018. gadā.

Datus, kas vajadzīgi mehānisma rezultātu satvara rādītājiem, īstenošanas partneri paziņo līgumslēdzējām iestādēm, t. i., ES delegācijai Turcijā, ES Reģionālajam trasta fondam reaģēšanai uz krīzi Sīrijā (ESTF) un *ECHO* ĢD, izmantojot vienu kopīgu uzraudzības veidlapu. Datus konsolidē katra līgumslēdzēja iestāde un iesniedz mehānisma sekretariātā apkopošanai un analīzei. Šo procesu tehniski atbalsta iekšējais IT rīks — mehānisma uzraudzības platforma —, kas ļauj automātiski apkopot, analizēt un vizualizēt datus. Mehānisma uzraudzības platformas galvenie elementi tika demonstrēti koordinācijas komitejā 2019. gada decembrī.

Tehniskā palīdzība uzraudzībai

Komisija 2017. gada maijā pieņēma pirmo Komisijas īstenošanas lēmumu, ar ko izveido Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā uzraudzības, izvērtēšanas, revīzijas un komunikācijas atbalsta pasākumu. Tas deva iespēju iepirkt tehnisko palīdzību, lai atbalstītu mehānisma uzraudzību gan darbības/līguma līmenī, gan mehānisma līmenī. Uzraudzības tehniskās palīdzības līgums tika parakstīts 2018. gada janvārī un tiek īstenots. Uzdevumam ir divas atsevišķas daļas. Pirmā no tām ir atbalsts uzraudzībai un ziņošanai mehānisma līmenī. Tas ietver rezultātu satvara periodisku pārskatīšanu un bāzes līnijas vērtību un mērķvērtību pārskatīšanu, kā arī rādītāju aprēķina metodes un ar tām saistītās pamatnostādnes. Tehniskās palīdzības grupas uzdevums ir arī palīdzēt mehānisma sekretariātam iegūt to uzraudzības datu pirmā līmeņa analīzi, kas reizi ceturksnī tiek ievākti ar mehānisma uzraudzības platformas starpniecību, un palīdzēt tam divreiz gadā sagatavot mehānisma uzraudzības ziņojumu. Uzdevuma otra daļa ir atbalsts ES delegācijai mehānisma attīstības virziena ietvaros finansēto darbību/līgumu uzraudzībai, kas ietver datu verificēšanu regulāros vai *ad hoc* uzraudzības apmeklējumos. Dažu mehānisma intervences pasākumu apmēra un darbību ģeogrāfiskās izkliedes dēļ delegācijai patiesi ir nepieciešams atbalsts pārbaužu veikšanā uz vietas. Līdz 2019. gada decembra beigām bija pabeigti 135 uzraudzības apmeklējumi: *ROM* eksperti veica 6 uz rezultātiem vērstus (*ROM*) uzraudzības apmeklējumus, tehniskās palīdzības grupa veica 31 apmeklējumu, un attiecīgie ES delegācijas programmu vadītāji veica 98 pārbaudes uz vietas / uzraudzības apmeklējumus. Vairāk nekā 28 % no visiem šiem uzraudzības apmeklējumiem bija vērsti uz tiešajām subsīdijām Izglītības ministrijai, Veselības ministrijai un Migrācijas pārvaldības ģenerāldirektorātam.

Komisija 2019. gada novembrī pieņēma otro atbalsta pasākumu, lai papildinātu, turpinātu un izmantotu pirmā atbalsta pasākuma ietvaros sasniegtos rezultātus. Mehānisma humānās palīdzības pīlārs tiek uzraudzīts saskaņā ar attiecīgajiem noteikumiem. Visas darbības, ko finansē saskaņā ar humānās palīdzības īstenošanas plāniem (*HIP*), uzraudzīja *ECHO* ĢD vietējie darbinieki Turcijā un reģionālais *ECHO* ĢD birojs Ammānā, kā arī centrālā biroja darbinieki uzraudzības apmeklējumos. Līdz 2019. gada decembra beigām bija pabeigti 177 uzraudzības apmeklējumi projekta līmenī. Papildus rezultātu satvara rādītājiem, par kuriem *ECHO* ĢD partneri ziņo reizi ceturksnī, pirmās maksājumu daļas ietvaros tika paziņoti arī prioritārās jomas — aizsardzības — rādītāji, un tie tika

[44] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_results_framework_monitoring_report.pdf.

atainoti tajā pašā uzraudzības platformā, ko izmanto mehānisma līmeņa uzraudzībai. Pārskatītajā rezultātu satvarā aizsardzība ir skaidri atzīta par vienu no prioritārajām jomām un visi attiecīgie humānās palīdzības virziena rādītāji ir integrēti vienā mehānisma mēroga satvarā.

Izvērtēšana

Mehānisma intervences pasākumi tiek izvērtēti trīs dažādos līmeņos: ir darbības līmeņa izvērtējumi, mehānisma portfeļa līmeņa izvērtējumi un citi ar mehānismu saistīti izvērtējumi. Ir pabeigti vai turpinās pieci mehānisma izvērtējumi darbības un portfeļa līmenī un seši ar mehānismu saistīti izvērtējumi. Komisija 2018. gada decembrī ierosināja mehānisma stratēģisko starpposma izvērtēšanu, kas sākās 2019. gada martā. Izvērtējumā jānovērtē mehānisma ieguldījums izglītības, veselības, sociāli ekonomiskā atbalsta un migrācijas pārvaldības prioritārajās jomās 2016.–2019./2020. gadā. Tam būtu jāsniedz attiecīgajiem Komisijas dienestiem, mehānisma koordinācijas komitejai, citām ieinteresētajām personām un plašai sabiedrībai vispārējs neatkarīgs mehānisma darbības novērtējums, īpašu uzmanību pievēršot tā starpposma rezultātiem, kas novērtēti attiecībā pret tā mērķiem. Izvērtējuma mērķis ir arī apkopot gūto pieredzi un sniegt ieteikumus, kā uzlabot pašreizējās un turpmākās mehānisma darbības.

7. Revīzija

Pēc 2018. gada novembrī publicētā Eiropas Revīzijas palātas īpašā ziņojuma par mehānismu[45] Komisija ievieš tās ieteikumus. Atzīstams progress ir panākts attiecībā uz visiem ieteikumiem, jo īpaši attiecībā uz mehānisma ietvaros izmantoto instrumentu lielākas papildināmības nodrošināšanu, netiešo atbalsta izmaksu samazināšanu un pārejas stratēģijas izstrādi.

8. Komunikācija un atpazīstamība

Kopš mehānisma darbības paša sākuma atpazīstamība un komunikācija ir bijušas vienas no galvenajām prioritātēm. Mehānismam ir ļoti liela nozīme vēstījuma nodošanā par ES pastāvīgo, spēcīgo atbalstu bēgļiem un uzņēmējkopienām Turcijā. 2017. gada komunikācijas stratēģija joprojām ir vispārējais komunikācijas pasākumu satvars, kura mērķis ir uzlabot mehānisma finansēto darbību atpazīstamību.

Pasākumi un ceremonijas

2019. gadā notika vairāki pasākumi, kas iezīmēja nozīmīgus mehānisma starpposmus, kā arī īstenošanas partneru organizēti projektu atklāšanas pasākumi dažādās nozarēs. Tādi bija, piemēram, Pasaules Bankas rīkotā skolas atklāšanas ceremonija, Solidaritātes ar patvēruma meklētājiem un migrantiem asociācijas (*ASAM*) apmācība plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, mehānisma finansētās valsts slimnīcas būvniecības sākšanas svinīgā ceremonija Hatajā, ko organizēja *Agence Française de Développement* (*AFD*), un ESTF finansēta universitātes studentu izlaiduma ceremonija. Sabiedrības uzmanību piesaistīja dažādi citi ES delegācijas organizēti pasākumi, piemēram, koncerts "*Harmony of the Future*" Sīrijas konferences laikā, futbola komandas "ES un Turcijas solidaritātes komanda", kas piedalījās futbola turnīrā *U12 İzmir Cup*, izveide[46] un fotoizstāde par migrāciju Pasaules bēgļu dienā. Mehānisms tika prezentēts arī Vispasaules bēgļu forumā Ženēvā 2019. gada decembra beigās. Turklāt

[45] https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LV.pdf.
[46] https://www.avrupa.info.tr/en/news/eu-delegations-eu-tr-solidarity-team-won-hearts-u12-izmir-cup-9452.

ES delegācija, Konjas pašvaldības vadība, ES vēstnieki un Valsts izglītības ministrijas pārstāvji piedalījās jaunas skolas ēkas atklāšanā projekta "Izglītības infrastruktūra noturībai" ietvaros[47].

ES humānās palīdzības partneri visā Eiropā īstenoja vairākus komunikācijas pasākumus, informējot Eiropas iedzīvotājus par ES atbalstu bēgļiem Turcijā. Piemēram, Pasaules Pārtikas programma, īstenojot aktīvu komunikāciju par Ārkārtas sociālās drošības tīkla (*ESSN*) programmu, laikposmā no 2019. gada jūlija līdz septembrim Strasbūras dzelzceļa stacijā organizēja izstādi. Tajā varēja aplūkot 52 mākslas darbus, kuru autores bija 12 Sīrijas sievietes, — viņas visas bija saņēmušas atbalstu no *ESSN* programmas Turcijā. Vispirms izstāde notika Ankarā un Stambulā 2018. gadā, piesaistot ievērojamu plašsaziņas līdzekļu uzmanību. *UNICEF* organizēja fotogrāfiju izstādi "Nākotnes sapņi" (*Dreams of the Future*), kuru finansēja *ECHO* ĢD Neformālās izglītības (NI) programmas ietvaros. Tajā varēja aplūkot fotogrāfijas, kuras uzņēmuši Turcijas un Sīrijas pusaudži 2019. gada maijā Parīzē Francijas Ekonomikas, sociālo un vides jautājumu padomē. ES humānās palīdzības partneris *Diakonie* 2019. gadā organizēja izstādes Vācijā, konkrētāk, Berlīnē un Hannoverē. Tas arī organizēja infoekrāna kampaņu vācu evaņģēliskās baznīcas dienās Dortmundē.

Atspoguļojums plašsaziņas līdzekļos

Mehānisma humānās palīdzības programmas 2019. gadā bija pieminētas vairāk nekā 70 nozīmīgos starptautiskos drukātos un audio/vizuālos ziņojumos. To veicināja viens *ECHO* ĢD organizēts plašsaziņas līdzekļu pārstāvju brauciens uz Turciju un divi ES humānās palīdzības partneru organizēti plašsaziņas līdzekļu pārstāvju braucieni. Vēl viens plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem paredzēts pasākums 2019. gadā bija ES delegācijas organizēts brauciens Eiropas žurnālistiem, kura laikā žurnālisti apmeklēja mehānisma projektus Stambulā[48]. Turklāt humānās palīdzības un krīžu pārvarēšanas komisārs apmeklēja Turciju sakarā ar to, ka 2019. gada janvārī *ESSN* programmas atbalsta saņēmēju skaits sasniedza 1,5 miljonus. Par vizīti ziņoja vairāk nekā 10 nacionālo dienas laikrakstu un preses aģentūru, kā arī vairāk nekā 100 digitālo informācijas kanālu.

Svarīga vispārējās komunikācijas stratēģijas daļa bijusi audiovizuālu materiālu izmantošana mehānisma pasākumu demonstrēšanai. Īstenošanas partneri tika aicināti veidot video par savu projektu sasniegumiem, izmantojot cilvēkstāstus. ANO aģentūras, ministrijas un NVO 2019. gadā izveidoja gandrīz 50 video. Turcijas nacionālajā televīzijas kanālā tika pārraidīti 10 TV raidījumi, kuros, izmantojot cilvēkstāstus, tika atspoguļoti dažādi mehānisma projekti. Tika intervētas arī Turcijas amatpersonas. ES delegācijas *Youtube* kanālā ir izveidots atskaņošanas saraksts, kurā iekļautas TV programmas "*Hepsi Gerçek*"[49].

ES delegācijas un *ECHO* ĢD Turcijā informācijas un komunikācijas grupas regulāri popularizē mehānisma projektus. Par šiem projektiem plaši stāstīja lielas starptautiskās raidorganizācijas, to skaitā *TRT World*, *Reuters*, *Deutsche Welle* un *Anadolu Agency*. Jaunā 2019. mācību gada sākumā televīzijā tika rādītas reklāmas par infrastruktūras projektiem izglītības nozarē. Ar humānās palīdzības programmām saistītais saturs tika vismaz 200 reižu atspoguļots nacionālajos plašsaziņas līdzekļos.

Komisija 2019. gadā publicēja 8 paziņojumus presei par mehānismu, un ES delegācija Ankarā publicēja 10 vietējus paziņojumus presei. *ECHO* ĢD humānās palīdzības partneri 2019. gadā publicēja piecus vietējos paziņojumus presei. Humānās palīdzības partneri un ES darbinieki

[47] https://www.avrupa.info.tr/en/eu-and-member-states/eu-delegation-turkey-konya-governorship-eu-ambassadors-and-representatives.
[48] https://www.avrupa.info.tr/en/news/european-journalists-visited-eu-funded-facility-projects-istanbul-9976 https://www.avrupa.info.tr/en/news/european-journalists-visited-eu-funded-facility-projects-hatay-9453.
[49] https://www.youtube.com/watch?v=CkMvDJh-478&list=PLw5V7dmdvArQfuY4PNvcy-9BAlw_dslsN.

sagatavoja 10 emuāru stāstus, kurus plaši reklamēja, izmantojot partnerorganizāciju kanālus, *NEAR* ĢD un *ECHO* ĢD sociālos plašsaziņas līdzekļus, kā arī vietējos ES sociālo plašsaziņas līdzekļu kontus Turcijā[50].

9. Secinājumi un turpmākā rīcība

2019. gadā tika panākts liels progress mehānisma izmantošanā. Ir piešķirts viss mehānisma darbības finansējums, par vairāk nekā divām tā trešdaļām ir noslēgti līgumi, un vairāk nekā puse ir izmaksāta. Mehānisms turpināja sniegt tik ļoti vajadzīgo palīdzību bēgļiem un uzņēmējkopienām Turcijā. Turpmākie pasākumi cita starpā ir šādi:

- *efektīva visu projektu turpmāka īstenošana, lai atbalstītu bēgļus un uzņēmējkopienas, saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principiem;*
- *uzraudzības sistēmas turpmāka darbība;*
- *komunikācijas pasākumu turpmāka īstenošana;*
- *mehānisma koordinācijas komitejas sanāksmes 2020. gada pavasarī un rudenī.*

[50] ES delegācija publicēja 49 ierakstus *Instagram*, 77 ierakstus *Facebook* un 189 ierakstus *Twitter*. *Facebook* šie ieraksti parādīti 141 000 reižu, savukārt *Twitter* — vairāk nekā 1 miljonu reižu.